



tapahtuma

valvonta

tieto *strategia*

analyysi **tavoitteet**

kriteerit *riskienhallinta*

mahdollisuus **kustannus**

raportointi *sidosryhmä*

riskin sietokyky *prosessi*

suunnitelma **kuvaus**



Päijät-Hämeen liiton johtamisjärjestelmään perustuva

SISÄISEN VALVONNAN JA RISKIENHALLINNAN OHJE



PÄIJÄT-HÄMEEN LIITTO
B69 * 2019
ISBN 978-951-637-250-4
ISSN 1237-6515

SISÄLLYSLUETTELO

1. Johdanto.....	4
2. Toiminnan järjestämistä ohjaavat tavoitteet ja hyvän hallintotavan vaatimukset.....	4
2.1 Perustehtävä ja toimintaa ohjaavat tavoitteet.....	4
2.2 Tilivelvollisuus ja hyvä hallintotapa	5
3. Johtamis- ja hallintojärjestelmän toimijat, niiden tehtävät ja vastuut.....	6
3.1 Maakuntavaltuuston tehtävät ja vastuut	6
3.2 Maakuntahallituksen tehtävät, vastuut ja toimintatavat	6
3.3 Johtoryhmä ja johtavat viranhaltijat.....	6
3.4 Henkilöstö	6
3.5 Tilintarkastus ja tarkastuslautakunta.....	7
4. Sisäinen valvonta ja riskienhallinta	7
4.1 Järjestäminen ja tarkoitus.....	7
4.2 Riskienhallinnan käsitteet ja prosessi.....	7
4.3 Maakuntahallituksen ja johtavien viranhaltijoiden valvontatoimet	8
5. Johtamis-, ohjaus-, riskienhallinta-, seuranta- ja arviointimenettelyt	9
5.1 Henkilöstöjohtaminen	9
5.2 Toiminnan ja prosessien johtaminen	10
5.3 Hyvä hallintotapa, talouden hoidon menettelyt sekä omaisuuden hallinta	11
5.4 Johtamisen edellyttämä toiminnallinen ja taloudellinen informaatio.....	12
6. Toimeenpano, seuranta ja arviointi	13

1 Johdanto

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohje on maakuntahallituksen hyväksymä asiakirja, jolla ohjeistetaan hallituksen, viranhaltijoiden, esimiesten ja henkilöstön toimintaa. Ohjeistuksen ja siinä esitettyjen vastuiden ja menettelyiden tarkoituksena on tukea johtamisen kehittämistä sekä perustehtävän laadukkaassa toteuttamisessa, strategisten, toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden saavuttamisessa sekä henkilöstön ja omaisuuden turvaamisessa erilaisilta riskeiltä.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeen tavoitteena on edistää Päijät-Hämeen liiton toimijoiden vastuullisuutta sekä tietoisuutta ja ymmärrystä sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä osana johtamista ja hyvää hallintotapaa, päätöksentekoa, toiminnan ohjausta, seurantaa ja arviointia.

Johtamismenettelyihin ja toimintatapoihin sisältyvillä sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan menettelyiden tavoitteena on saada riittävä varmuus vastuualueiden toiminnan ja palveluiden häiriöttömästä toteutumisesta, asetettujen tavoitteiden saavuttamisesta sekä toiminnan ja päätöksenteon lainmukaisuudesta.

Maakuntahallituksen ja johtavien viranhaltijoiden vastuulla olevalla sisäisellä valvonnalla tarkoitetaan 1) järjestelmällistä toimintaa, 2) vastuullista suhtautumista ja 3) kehittyneitä toimintatapoja, joilla edistetään tavoitteiden ja hyvän hallintotavan mukaista toimintaa.

Hallintosäännöllä on osoitettu tehtävät, toimivaltuudet ja vastuut sekä vastuunalaisuus toiminnan johtamisesta, kehittämisestä, tuloksellisuudesta ja hyvän hallintotavan noudattamisesta.

2 Toiminnan järjestämistä ohjaavat tavoitteet ja hyvän hallintotavan vaatimukset

2.1 Perustehtävä ja toimintaa ohjaavat tavoitteet

Päijät-Hämeen liiton perustehtävänä on huolehtia maakunnan ja EU-ohjelmien suunnittelusta, alueen kehittämisestä ja suunnittelusta sekä toimia em. liittyvissä viranomaistehtävissä. Päijät-Hämeen liitto vastaa myös maakunnan liitolle määrättyistä ja jäsenkuntien sille antamista tehtävistä sekä huolehtii maakunnan eduista.

Päijät-Hämeen liiton johtamisen, toiminnan, riskienhallinnan ja valvonnan järjestämistä ohjaavat ohella mm.

- kuntalaki ja hallintolaki
- toimintaa ohjaava erityislainsäädäntö
- aluekehityslainsäädäntö
- maankäyttö- ja rakennuslaki
- rahoitus- ja rakennerahastolaki
- hallintosääntö ja muut säännöt, toimintaohjeet sekä
- toiminta- ja taloussuunnitelmassa sekä talousarviossa asetut tavoitteet.

Maakuntavaltuuston hyväksymät sitovat tavoitteet ohjaavat toiminnan järjestämistä. Talousarviossa esitetyt tavoitteet ja hyvä hallintotapa luovat perustan toiminnan suunnittelulle, henkilöstöjohtamiselle, toimintatapojen uudistamiselle, päätöksenteolle, seurannalle ja arvioinnille. Johtamisen, riskienhallinnan ja sisäisen valvonnan tavoitteena on tuottaa tilivelvolliselle maakuntahallitukselle ja johtaville viranhaltijoille riittävä varmuus vastuullisen toiminnan lisäksi seuraavien tavoitteiden saavuttamisesta:

- tehtävien ja toiminnan häiriötön toteutuminen (ml. tietojärjestelmien häiriötön toiminta)
- strategisten sekä toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden saavuttaminen
- toiminnan tuloksellisuus ja hyvän hallintotavan mukaiset menettelyt
- moitteeton varainhoito, omaisuuden ja resurssien asianmukainen käyttö ja hoito sekä
- toiminnallisen ja taloudellisen tiedon oikeellisuus, riittävyys sekä ajantasainen ja luotettava raportointi.

Palautetiedon automaattinen antaminen on keskeinen osa sisäisen valvonnan prosessia.

2.2 Tilivelvollisuus ja hyvä hallintotapa

Tilivelvollisuus

Tilivelvollisella on henkilökohtainen vastuu sisäisen valvonnan luomisesta ja jatkuvasta ylläpidosta johtamansa toiminnan osalta. Kuntalain 14 luvun 125 §:n mukaan tilintarkastuskerptomukseen on sisällytettävä lausunto sisäisen valvonnan asianmukaisuudesta sekä esitys vastuuvapauden myöntämisestä ja mahdollisesta tilivelvolliseen kohdistettavasta muistutuksesta. Muistutuksen tekemisen edellytyksenä on, että tilivelvollinen on toiminut vastoin lakia tai maakuntavaltuuston päätöksiä eikä virhe tai aiheutunut vahinko ole vähäinen.

Kuntalain 125 §:n mukaan tilivelvollisia ovat kuntayhtymän toimielinten eli maakuntahallituksen ja pelastuslaitoksen johtokunnan jäsenet. Tilivelvollisia viranhaltijoita Päijät-Hämeen liitossa ovat maakuntajohtaja, kehittämisjohtaja ja hallintojohtaja sekä pelastuslaitoksen osalta pelastusjohtaja ja hallintopäällikkö.

Hyvä hallintotapa

Liiton päätöksenteossa ja toiminnoissa noudatetaan hyvän hallinnon oikeusperiaatteita. Luottamushenkilöiden, viranhaltijoiden ja työsuhteisten työntekijöiden tulee toimia vastuullisesti ja hyvän hallintotavan mukaisesti. Hallinnossa asioivia ja asiakkaita kohdellaan tasapuolisesti sekä toimivaltaa käytetään yksinomaan lain mukaan hyväksyttäviin tarkoituksiin. Toimien on oltava puolueettomia ja oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään nähden.

3 Johtamis- ja hallintojärjestelmän toimijat, niiden tehtävät ja vastuut

3.1 Maakuntavaltuuston tehtävät ja vastuut

Maakuntavaltuusto toimii kuntalain 58 §:n ja 64 §:n tarkoittamana kuntayhtymän ylimpänä päättävänä toimielimenä.

Maakuntavaltuusto päättää hallintosäännöstä, vuotuisesta talousarviosta sekä rahoituksen ja kamisesta maakunnan eri toimintoihin.

Maakuntavaltuusto vastaa strategisesta päätöksenteosta ja tavoitteiden asettamisesta, toiminnan ja talouden tasapainosta sekä toiminnan arvioinneista ja seurannan järjestämisestä.

3.2 Maakuntahallituksen tehtävät, vastuut ja toimintatavat

Maakuntahallitus vastaa johtamisjärjestelmän toimivuudesta, ohjauksesta ja valvonnasta, taloudesta ja hallinnosta sekä tiedottamisesta, valvoo liiton etua ja ajaa maakunnan etua, edustaa liittoa ja tekee sen puolesta sopimukset.

Maakuntahallitus ohjeistaa talousarvion ja taloussuunnitelman laatimisen sekä seuraa ja arvioi niiden toimeenpanoa, tavoitteiden saavuttamista ja toiminnan tehokkuutta. Maakuntahallitus seuraa päätöksentekoa, toiminnan lain- ja hyvän hallintotavanmukaisuutta sekä omaisuuden hallinnan asianmukaisuutta.

Hallitus ohjeistaa sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan sekä tietohallinnon asianmukaisen järjestämisen ja antaa selonteot sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnasta.

3.3 Johtoryhmä ja johtavat viranhaltijat

Hallintosäännön 1 luvun 2 §:n mukaan maakuntajohtajalla on apunaan vastuualue-esimiehistä koostuva johtoryhmä. Johtoryhmään voidaan kutsua myös muita jäseniä. Maakunnan johtoryhmän tehtävänä on tukea maakuntajohtajaa operatiivisessa johtamisessa sekä strategian ja riskienhallinnan toimeenpanossa.

Maakuntajohtaja vastaa tehtävien taloudellisesta, tehokkaasta ja tuloksellisesta hoitamisesta. Hänellä on asemansa perusteella vastuu sisäisen valvonnan ja kokonaisvaltaisen riskienhallinnan järjestämisestä osaksi johtamista sekä sen toimivuuden raportoinnista maakuntahallitukselle.

Johtavien viranhaltijoiden tehtävinä on johtaa henkilöstöä ja toimintaa asetettujen tavoitteiden mukaisesti sekä vastata sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan riittävydestä tulosalueellaan.

3.4 Henkilöstö

Viranhaltijoiden ja henkilöstön tulee toimia liiton strategian, tavoitteiden, toimintaohjeiden, prosessikuvausten sekä tehtäväkuvien edellyttämällä tavalla vastuullisesti.

3.5 Tilintarkastus ja tarkastuslautakunta

Maakuntavaltuusto valitsee kuntalain 14 luvun 122 §:n mukaisesti hallinnon ja talouden tarkastamista varten tilintarkastusyhteisön, jonka tulee olla julkishallinnon ja –talouden tilintarkastuslautakunnan hyväksymä yhteisö (JHTT-yhteisö).

Kuntalain 14 luvun 121 §:n mukaisesti maakuntavaltuusto asettaa tarkastuslautakunnan hallinnon ja talouden tarkastuksen järjestämistä varten. Tarkastuslautakunta valmistelee maakuntavaltuuston päätettäväksi hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat sekä arvioi, ovatko maakuntavaltuuston asettamat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet toteutuneet.

4 Sisäinen valvonta ja riskienhallinta

4.1 Järjestäminen ja tarkoitus

Liiton strategiassa, toiminta- ja taloussuunnitelmassa ja talousarviossa asetetut toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet ohjaavat toimintaa ja toimintatapojen kehittämistä. Ne luovat lainsäädännön ja hyvän hallintotavan vaatimusten lisäksi kriteerit tavoitteiden saavuttamisen ja niitä uhkaavien riskien arvioinnille.

Johtavien viranhaltijoiden tehtävänä on johtaa ja ohjata toimintaa ja henkilöstöä tavoitteiden saavuttamiseksi. Riskienhallinta ja valvonta toteutuvat

- selkeiden tavoitteiden, tehtävien, toimivaltuuksien ja vastuiden avulla
- tavoitteita uhkaavien riskien tunnistamisen, arvioinnin ja hallinnan
- toiminnan suunnittelun ja ohjauksen, riittävän ja ammattitaitoisen henkilöstön sekä
- kehittyneiden toimintatapojen myötä.

Esimiesten tulee systemaattisin perehdytys- ja koulutusmenettelyin, kehityskeskusteluiden ja tehtäväkuvien avulla varmistaa, että työntekijöiden osaaminen on riittävää ja että he ovat tietoisia omista tehtävistään ja toimintaa ohjaavista tavoitteista.

4.2 Riskienhallinnan käsitteet ja prosessi

Riskillä tarkoitetaan toimintatapoihin liittyviä heikkouksia ja erilaisia tapahtumia, jotka voivat toteutuessaan vaarantaa maakunnan ja sen vastuualueiden

- tehtävien häiriötöntä ja laadukasta toteutumista
- toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden saavuttamista sekä
- hyvän hallintotavan toteutumista.

Kuntayhtymän toimintaa koskevat riskit voidaan jaotella seuraaviin riskityyppeihin:

- Toiminnalliset riskit
- Taloudelliset riskit
- Vahinkoriskit

Riskit voivat olla sisäisiä tai ulkoisia. Niitä tunnistetaan osana tavanomaista johtamista, päätöksentekoa, toimintaa ja sen suunnittelua sekä seuranta ja arviointia. Lisäksi voidaan suorittaa tarpeen ja toiminnan luonteen edellyttämiä erillisiä riskikartoituksia.

Kaikille riskityypeille ominaista on, että toteutuessaan ne vaarantavat kuntayhtymän tehtävien sujuvan hoitamisen. Taloudellisten ja vahinkoriskien varalle kuntayhtymällä on voimassa olevat vakuutukset, joiden avulla näiden riskityyppien toteutumisesta seuraavia haittoja pyritään rajoittamaan.

Riskityypit arvioidaan riskienkartoituksen avulla, jolloin tunnistetun riskin toteutumisen todennäköisyys sekä seurauksen luonne ja vakavuus kartoitetaan. Riskit priorisoidaan eli jaetaan merkityksettömiin, vähäisiin, kohtalaisiin ja merkittäviin riskeihin. Riskienhallinnan menettelyt kohdistetaan erityisesti kohtalaisiin ja merkittäviin riskeihin. Riskit arvioidaan kokonaisvaltaisesti vähintään valtuustokausittain.

Riskienhallinnan toimenpiteenä voi olla riskin poistaminen, pienentäminen, pitäminen omalla vastuulla tai siirtäminen. Käytännössä riskien poistaminen ei useinkaan ole mahdollista. Riskin pienentämisellä tarkoitetaan toimenpidettä tai erilaisia toimenpiteitä, joilla pyritään pienentämään riskin toteutumisen todennäköisyyttä ja/tai seurauksen vakavuutta. Liitossa seurataan ja analysoidaan johtoryhmän toimesta systemaattisesti merkittäviä toteutuneita riskejä sekä vähällä piti tilanteita.

4.3 Maakuntahallituksen ja johtavien viranhaltijoiden valvontatoimet

Sisäisen valvonnan tarkoitus on varmistaa toiminnan laillisuus, asianmukaisuus ja tuloksellisuus. Toiminnan laillisuus käsittää sekä lainsäädännön että hyvän hallintotavan vaatimukset. Toiminnan laillisuus edellyttää, että sovellettava lainsäädäntö on huomioitu toiminnassa ja sitä noudatetaan mahdollisimman tarkasti. Asianmukaisuuden valvonta puolestaan tarkoittaa sen varmistamista, että maakuntavaltuuston hyväksymiä sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteita ja maakuntahallituksen hyväksymiä tarkentavia ohjeita noudatetaan kuntayhtymän toiminnassa. Toiminnan tuloksellisuuden valvonta liittyy maakuntavaltuuston asettamiin tavoitteisiin ja niitä toteuttavaan pyrkivän toiminnan tehokkuuteen.

Sisäisen valvonnan osa-alueet

- sisäinen tarkkailu
- sisäinen tarkastus
- luottamushenkilöiden suorittama seuranta

Sisäinen tarkkailu on osa yhtymän johtamista ja on jatkuvaa toimintaa. Siitä vastaavat ennen kaikkea esimiesasemassa olevat. Sisäinen tarkkailu kytkeytyy kuntayhtymän tavanomaisiin toimintarutiineihin. Sisäisellä tarkkailulla varmistetaan, että tehtävä hoidetaan oikeaan aikaan aiotulla, hyväksytyllä tavalla ja tehtävään osoitettujen voimavarojen puitteissa.

Sisäinen tarkastus on aktiivista, systemaattista ja julkista toimintaa ja tapahtuu toimivan johdon johdolla ja alaisuudessa. Se on tarkastustarkoituksessa tehtyä valvontaa. Tarkastuksen kohde tietää suorituksensa olevan arvioinnin kohteena.

Maakuntajohtaja ja johtavat viranhaltijat valvovat

- asetettujen tavoitteiden saavuttamista sekä toiminnan häiriöttömyyttä ja taloudellisuutta
- päätöksenteon ja taloudenhoidon toimintatapojen asian- ja lainmukaisuutta
- tietojärjestelmien käytön ja hallinnon asianmukaisuutta
- henkilöstön riittävyyttä, ammatillisen osaamisen ja työhyvinvoinnin kehittymistä
- omaisuuden, tilojen ja laitteiden asianmukaista käyttöä ja hallintaa
- riskien kartoitusten ja arviointien suorittamista sekä
- päätettyjen riskienhallinnan menettelyiden systemaattista toteutusta ja vaikuttavuutta.

Johtavien viranhaltijoiden tulee päätöksenteon ja toiminnan seurannan perusteella valvoa vastuullaan olevaa toimintaa ja ryhtyä tarpeellisiin toimenpiteisiin, mikäli he havaitsevat lain- säädännön, hallintosäännön toimivaltamääräysten tai ohjeiden vastaista toimintaa sekä muutoin epätaloudellista tai tehotonta toimintaa. Vastaavissa tilanteissa myös henkilöstön tulee raportoida esimiehelleen tai maakuntajohtajalle havaitsemistaan epäkohdista. Tarpeellisilla toimenpiteillä tarkoitetaan riittävistä korjaavista toimenpiteistä päättämistä tavoitteiden saavuttamiseksi tai asianmukaisten toimintatapojen toteutumiseksi.

Johtavien viranhaltijoiden vastuulla on riskienhallinnan menettelyiden ja valvontatoimien luominen. Niiden tulee olla toiminnan ja riskien merkityksen perusteella määritellyt ja kohdennetut. Johtamiseen, talous- ja tietohallintoon, toimintoihin ja talouteen liittyvien valvontatoimien tulee olla ennaltaehkäiseviä, havaitsevia ja mahdollistaa korjaavat toimenpiteet.

Valvontatoimien tulee olla riittävät ja toteutua aidosti toimintojen ja prosessien, tietojärjestelmien tasolla sekä omaisuuden hallinnassa.

5 Johtamis-, ohjaus-, riskienhallinta-, seuranta- ja arviointimenettelyt

Päijät-Hämeen liiton johtamisen, riskienhallinnan ja valvonnan, seurannan ja arvioinnin menettelyt ovat osa johtamis- ja hallintojärjestelmää. Johtamisen ja toiminnan ohjauksen menettelyin edistetään systemaattisesti strategian mukaisten tavoitteiden sekä hyvän hallintotavan toteutumista. Johtamisen ja toiminnan ohjauksen osana arvioidaan tavoitteiden saavuttamista uhkaavia tekijöitä, varmistetaan niiden havaitsemista ja päätetään niiden systemaattisista hallinnan menettelyistä.

5.1 Henkilöstöjohtaminen

Henkilöstöjohtamisen menettelyin edistetään asiantuntevan henkilöstön riittävyyttä ja työhyvinvointia sekä kannustetaan ammatillisen osaamisen ja toiminnan jatkuvaan kehittämiseen. Rekrytointi-, perehdytysmenettelyt, kehityskeskustelut, työhyvinvointia edistävät toimenpiteet sekä koulutussuunnitelma ovat välineitä henkilöstövoimavarojen hallinnassa ja kehittämisessä.

Henkilöstöriskit ja –mahdollisuudet liittyvät esimerkiksi avainhenkilöiden pysyvyyteen, eläköitymiseen, rekrytointeihin, henkilöstön ammatillisen osaamisen kehittämiseen, terveyteen, työturvallisuuteen ja työhyvinvointiin.

Henkilöstöön liittyviä riskejä ja mahdollisuuksia tunnistetaan, arvioidaan ja hallitaan vastuualueilla:

- henkilöstösuunnittelun ja johtamisen menettelyin
- riittäväillä henkilöstöresursseilla, työnjaoilla ja varahenkilöjärjestelyillä
- henkilöstön vaikutusmahdollisuuksilla toiminnan kehittämiseen
- henkilöstön osaamistarpeiden kartoituksilla ja aktiivisella kouluttautumisella
- henkilöstön jaksamisen, työtyytyväisyyden sekä työhyvinvoinnin seurannan ja korjaavien toimenpiteiden avulla

Johtavat viranhaltijat vastaavat kehityskeskusteluiden säännöllisestä toteutumisesta. Kehityskeskustelussa käydään läpi mm. henkilöstön toimintaa ohjaavat tavoitteet, osaamistarpeet ja kouluttautumissuunnitelmat. Sen lisäksi keskusteluissa arvioidaan henkilöstön suoriutumista ja työhyvinvoinnin kehittymistä.

Henkilöstösuunnitelma ja -raportti, henkilöstölle suunnattavat kyselyt ja niiden tulokset ohjaavat henkilöstövoimavarojen suunnittelua ja hallintaa. Henkilöstötilinpäätöksessä analysoidaan henkilöstöjohtamisen ja tiedonkulun toimivuutta, henkilöstön osaamista, vaikutusmahdollisuutta toiminnan kehittämiseen, kouluttautumista, työhyvinvointia ja niiden kehittymistä. Maakuntahallitus seuraa ja arvioi henkilöstöjohtamisen toimivuutta.

5.2 Toiminnan ja prosessien johtaminen

Toiminnan johtamisella edistetään laatua, tuloksellisuutta ja jatkuvaa kehittämistä. Toiminnan kehittämisen tavoitteet perustuvat toiminta- ja taloussuunnitelmaan. Prosessien johtaminen perustuu merkittävien ydin- ja keskeisten tukiprosessien kuvauksiin, joiden toimeenpanosta ja seurannasta vastaavat johtavat viranhaltijat.

Olennainen osa toiminnan ja prosessien johtamista ovat kehittämisen lisäksi asetettujen vaikuttavuus- ja taloudellisuustavoitteiden saavuttamisen ajantasainen seuranta, tavoitteisiin ja toimintatapoihin liittyvien poikkeamisen havaitseminen ja suoriutumisen arvioinnit.

Toiminnan suunnittelu perustuu aktiiviseen tarpeiden arviointiin, niissä tapahtuvien muutosten ennakointiin, sekä toiminnan ja tavoitteiden saavuttamisen arviointeihin. Toiminnallisia riskejä ovat esimerkiksi toimintatapoihin, työnjakojen tarkoituksenmukaisuuteen, tiedonvälitykseen, tietojärjestelmien toimivuuteen liittyvät riskit sekä sopimus- ja vastuuriskit. Näkökulmina ovat toiminnan häiriöttömyys, saatavuus, taloudellisuus, laatu ja asiakastyytyväisyys. Lisäksi arvioidaan toiminnan lainmukaisuuteen ja erilaisia vahinkoihin liittyviä riskejä.

Toiminnallisten riskien tunnistaminen, hallinta ja valvonta ovat maakuntahallituksen, maakuntajohtajan ja johtavien viranhaltijoiden tehtävänä. Seurannan ja arviointien perusteella päätetään toimenpiteistä, joilla edistetään välittömästi tavoitteiden saavuttamista.

Maakuntavaltuustolle ja –hallitukselle raportoidaan talousarvion toteutumisesta säännöllisesti. Johtoryhmä seuraa toimintaa kuukausittain.

5.3 Hyvä hallintotapa, talouden hoidon menettelyt sekä omaisuuden hallinta

Toimivaltuudet, toimintatavat ja valvontatoimet

Maakuntahallitus ohjeistaa mm. hallintosäännöllä, hankintaohjeilla, käyttösuunnitelmilla ja työohjelmalla liiton hallintoa ja taloutta, kuten suunnittelua, henkilöstöpolitiikkaa, päätöksenteko- ja sopimusmenettelyitä, hankintatointa, omaisuuden hoitoa ja hallintaa, tietohallintoa ja turvallisuutta, asiakirjahallintoa ja yhteistoimintaa.

Päätöksenteko ja sopimustoiminta

Liitossa edistetään asiantuntevaa valmistelua, turvataan hyvän hallintotavan toteutuminen ja varojen käytön asianmukaisuus seuraavin menettelyin:

- päätöksentekoprosessin, ratkaisuvaihtoehtojen analysoinnin ja esteellisyysperusteiden ohjeistus
- päätösten, sopimusten ja muiden asiakirjojen vakiointi ja diariointi
- hallintosäännön toimivaltamääräykset ja delegointimenettelyt
- henkilöstön ammatillinen osaamisen jatkuva kehittäminen sekä
- johtavien viranhaltijoiden ja hallituksen suorittama valvonta.

Tietojärjestelmät ja –hallinto

Liiton omalla tietoturvaohjeistuksella sekä säännönmukaisella koulutuksella varmistetaan ymmärrys tietoturvallisuusjärjestelyistä, tietoisuus käyttöoikeuksista ja tehtävänjaoista, samoin kuin siitä, että hyvän tiedonhallintavan toteuttamiseksi annettujen säännösten, määräysten ja ohjeiden noudattamista valvotaan esimiesten toimesta. Henkilörekisterilain mukaiset rekisterilosteet pidetään ajan tasalla.

Taloudenhoidon menettelyt

Raha- ja maksuliikenne sekä tulojen ja menojen käsittely on ohjeistettu. Tulojen ja menojen tarkastus-, hyväksymis- ja valvontavastuut sekä –menettelyt varmistavat asianmukaiset tapahtumat. Tehtävien eriyttämisellä ennaltaehkäistään talous- ja tietohallinnossa vaarallisia työyhdistelmiä, minkä lisäksi tietojärjestelmien tunnuksot ovat henkilökohtaisia (salassa pidettäviä).

Taloudellisten riskien hallinta

Taloudellisia riskejä ovat maakunnan talouteen ja rahoitukseen liittyvät riskit, kuten maksuvalmiusriskit, korkoriskit, investointiriskit sekä väärinkäytösriskit. Taloudelliset riskit kattavat lisäksi vastualueiden toiminnan taloudellisuuden ja tuottavuuden kehittymisen sekä taloudenhallinnan menettelyiden asianmukaisuuden näkökulmat.

Toiminnan taloudellisuuteen liittyviä riskejä arvioidaan ja seurataan omien tunnuslukujen ja muiden kuntayhtymien vertailutietojen perusteella toiminnan ja talouden suunnittelun sekä seurannan yhteydessä. Arviointien perusteella asetetaan tavoitteet ja määritellään toimenpiteet, joilla toiminnan taloudellisuutta edistetään. Toimialojen tulee kaikissa toiminnoissa kehittää kustannustietoisuutta ja tehokkuutta.

Taloudellisia riskejä tunnistetaan, arvioidaan ja hallitaan:

- tarkoituksenmukaisilla toimivaltuuksilla, tehtävillä ja vastuilla (ml. vaaralliset työyhdistelmät), ammattitaitoisella henkilöstöllä
- talouden ja toiminnan tehokkuuden kehityksen seurannalla, toiminnan ja talouden sekä rahoituksen ja investointien suunnittelulla,
- toimintojen taloudellisuuden tunnusluvuilla ja arvioinneilla sekä niiden perusteella päätetyillä toimenpiteillä,
- päätösten huolellisella valmistelulla ja erilaisten ratkaisuvaihtoehtojen vaikutusten analysoinnilla, sekä
- kehittyneillä kilpailutus- ja sopimusmenettelyillä ja niiden valvonnalla.

Taloudellisten riskien tunnistaminen, hallinta ja valvonta ovat maakuntahallituksen, maakuntajohtajan ja johtavien viranhaltijoiden tehtävänä.

Omaisuuksien hallinta

Hankinnoissa on periaatteena taloudellisuus ja tarkoituksenmukaisuus. Hankinnoissa harjoitetaan yhteistoimintaa mm. Lahden kaupungin kanssa. Tavarankäytön ja palvelujen hankinnassa on noudatettava lakia julkisista hankinnoista sekä yleisiä hankintaohjeita ja niitä täydentäviä muita ohjeita ja määräyksiä.

Vahinkoriskien hallinta

Vahinkoriskejä ovat esim. omaisuuteen, tilaturvallisuuteen, asiakas- ja henkilöstöturvallisuuteen kohdistuvat riskit. Johtavat viranhaltijat vastaavat vahinkoriskien hallinnasta vastuualueellaan. Vahinkoriskeihin varaudutaan keskitetysti vakuuttamalla.

Vahinkoriskejä kuten henkilöstön ja asiakkaiden turvallisuutta sekä omaisuuden hallintaa uhkaavia tekijöitä tunnistetaan, arvioidaan ja hallitaan osana prosesseja, suunnitelmien toimeenpanolla ja erilaisilla järjestelmillä:

- omaisuuden hallintamenettelyillä (kuntokartoitukset, inventoinnit, kunnossapito- ja huoltotoimet),
- järjestelmien, koneiden ja laitteiden säännöllisillä toimintakuntoisuudenvarmistuksilla
- valmius-, pelastus- ja turvallisuussuunnitelmilla ja toimintaohjelmilla

Keskitetysti suoritettavan vahinkoriskien tunnistamisen ja arvioinnin perusteella suoritettava vakuuttamisesta vastaa maakuntahallitus.

5.4 Johtamisen edellyttämä toiminnallinen ja taloudellinen informaatio

Keskeinen osa johtamista ja tiedonvälitystä ovat dokumentoidut tiedonvälityksen sekä raportoinnin vastuut ja menettelyt. Kuntayhtymän tiedottamista johtaa maakuntahallitus, joka hyväksyy yleiset ohjeet maakunnan tiedottamisen periaatteista. Tiedonvälityksen toimivuutta edistetään myös tietojärjestelmien riskienhallinnalla sekä niiden sisältämän tiedon oikeellisuudella. Olennainen toiminnallinen, taloudellinen ja muu informaatio tiedotetaan maakuntahallitukselle, johtaville viranhaltijoille ja muulle henkilöstölle.

Toiminnan tuloksellisuuden kehittymistä ja suoriutumisen arviointia toteutetaan kuntayhtymäneri tasoilla, minkä lisäksi tuloksia ja tunnuslukuja verrataan ja analysoidaan muiden kuntayhtymien vastaaviin tietoihin soveltuvien osin. Toimintakertomus, henkilöstöraportti,

prosessien ja riskien arvioinnit tuottavat systemaattista tietoa vastuualueiden toiminnan tuloksellisuudesta ja toiminnasta. Johtavat viranhaltijat vastaavat siitä, että vastuualueilla analysoidaan tietoa johtamisen ja toiminnan kehittämiseksi, poikkeamisen havaitsemiseksi ja niihin reagoimiseksi.

Maakuntahallitus ja johtavat viranhaltijat vastaavat siitä, että heillä on päätöksenteon perustaksi käytettävissään riittävä, luotettava ja ajantasainen tieto strategioiden ja tavoitteiden saavuttamisesta, palveluiden laadusta, toiminnan lainmukaisuudesta ja niihin liittyvistä olennaisista poikkeamista. Maakuntahallitus, maakuntajohtaja ja johtavat viranhaltijat vastaavat tiedonkulun toimivuudesta.

6 Toimeenpano, seuranta ja arviointi

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeen hyväksyy maakuntahallitus. Maakuntajohtaja ja johtavat viranhaltijat vastaavat sen käytännön jalkauttamisesta. Liiton johtamisen, ohjauksen, toiminnan, seurannan ja arvioinnin prosesseja ja menettelyitä arvioidaan ja kehitetään.

Maakuntahallitus seuraa ja arvioi päätöksenteon laatua, suunnitelmien toteutumista, riskienhallintaa ja tavoitteiden saavuttamista saamansa raportointitiedon, päätösten, esityslistojen, pöytäkirjojen sekä riskienarviointien perusteella.

Johtavat viranhaltijat raportoivat maakuntajohtajalle vastuualueiden sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä, sen toimivuudesta, havaituista kehittämiskohteista ja korjaavista toimenpiteistä. Maakuntajohtaja raportoi edelleen maakuntahallitukselle.

Maakuntahallituksen tulee luoda kokonaisarvio riskienhallinta- ja valvontajärjestelmien toimivuudesta ja sen perusteella annettava hallituksen selonteko sisäisen valvonnan ja siihen sisältyvän riskienhallinnan toimivuudesta ja suunnitelluista kehittämistoimenpiteistä toimintakertomuksessa.



PÄIJÄT-HÄMEEN LIITTO

B69 * 2019

ISBN 978-951-637-250-4

ISSN 1237-6515